

RAMAZAN – PRILIKA ZA POTICAJ NA DRUŠTVENI AKTIVIZAM

Salem DEDOVIĆ

UDK 28-564-442.47

SAŽETAK: Rad tretira vrijednost i važnost društvenog aktivizma kroz naše džemate, osvjetljavajući mogućnosti i polja gdje bi se on mogao snažnije manifestirati. Na temelju promišljanja i praktičnih iskustava u radu naših džemata na širem planu društvenog djelovanja, navedeni su podsticajni primjeri kvalitetnog rada koji rezultiraju jačanjem povjerenja u Islamsku zajednicu, važnosti uloge njenih imama i džemata, i džematlija uopće, koji svojim sistemskim, dobro organiziranim radom uspješno odgovaraju brojnim potrebama iz šire društvene sfere, poput socijalnog zbrinjavanja porodica i pojedinaca slabijeg imovnog stanja, pružanja materijalne podrške mladima u školama i fakultetima. S obzirom da ova vrsta društvenog angažmana u našim džematima zahtijeva uključivanje više osoba, a ne da projekt bude isključivo na “plećima” imama, ističe se važnost dobre organizacije i plana, koji će kvalitetom, transparentnošću i otvorenošću iskreno motivirati džematlije za ovu vrstu aktivnosti i jačati njihovo povjerenje u važnost pokretanja ovakvih akcija. Promišljanje i analiziranje stanja naše aktualne muslimanske kulture društvenog aktivizma sagledano je na poseban način, iz perspektive predstojećeg mubarek mjeseca Ramazana koji otvara neslućene razmjere i mogućnosti na ovom polju, uzimajući upravo njegovo blagoslovljeno vrijeme kao priliku za motivaciju u činjenju korisnih i lijepih stvari za opće dobro.

Ključne riječi: ramazan, društveni aktivizam, džemat

Ramazan je vrijeme posebnih prilika i mogućnosti koje su i pojedincu i zajednici na raspolaganju zahvaljujući vrlo širokom spektru ibadetskih aktivnosti koje se u njemu realiziraju. To je dragocjeno vjerničko vrijeme i iskustvo, koje nudi obilje duhovnog zadovoljstva i smiraja, te moralnog uzdizanja. Ramazanski ibadeti imaju poseban kvalitet, obilježeni su ruhom džemata i masovnosti, za razliku od drugih, “običnih”, dana u godini, kada nemamo toliki broj naših džematlija u džamijama i džematima. Kvalitet ramazanskih džemata su masovnost, aktivizam, redovnost, tačnost i urednost. Ramazan je idealna prilika da džemat upoznamo u najboljem svjetlu,

njegovoj heterogenoj strukturi, kvaliteti i vrijednostima koje posjeduju naše džematlije. Ramazan je najbolja prilika i vrijeme da u njemu započnemo programe i projekte koji su od koristi i interesa za naše džemate, odnosno od važnosti su za duhovni, edukativni, odgojni i socijalni život naših džematlija. Ramazanski ibadeti svojim sadržajima i vrijednostima koje nude ljudima otvaraju velike mogućnosti praktičnog potvrđivanja vjernika – našeg svjedočenja vjere djelima. Upravo je ta odrednica toliko puta naglašena kroz čitavi Kur’an

الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ

... oni koji vjeruju i čine dobra djela! (El-Kehf, 107)

Dobra djela nisu skućena samo u uski okvir obredoslovlja; ibadete, obrede, zikrove, dove, već prožimaju život u svim njegovim dimenzijama, a ponajprije socijalno-humanom i međuljudskoj, komunikacijskoj dimenziji života. Da li se te dimenzije vjere doista žive i svjedoče u djelovanju kroz naše džemate? Da li kroz naš imamsko-da'vetski put promičemo te vrijednosti i nudimo forme i programe koji će našim džematlijama biti prilika da se potvrđuju kao vjernici? Suštinska zadaća ovog teksta je da to propita, i to na razini osobnog promišljanja i poticaja koji je baziran na iskustvu i uvidu u rad naših džemata.

Rad u džematu ne može i ne treba biti sveden u okvir rada u džamiji, a posebno ne smije biti jednoličan

i statičan, bez novih formi i oblika djelovanja, koje će biti poticajno zanimljive džematlijama da se uključe u njih i daju svoj doprinos, poput učešća u njima putem volonterskog rada za dobrobit džemata, socijalno-humanitarnog rada u korist članova džemata kojima je pomoć potrebna i brojnih drugih. Naše džematlije povjerenje koje imaju u džemat, Zajednicu i imama žele da osjete i praktično imaju u dobro organiziranoj, osmišljenoj i motivirajućoj formi organizacije koja im daje podstrek da se uključe u aktivnosti.

Imam je temelj koji okuplja i inicira, ali je nužno da, za današnje dinamično vrijeme življenja i izazova, ima oko sebe okupljen dinamičan tim, koji će realizirati ideje i projekte. Važno je, također, da naši projekti u džematima ne budu kratkoročnog karaktera, već da imaju dugoročni plan i vrijednost, te razrađenu strategiju kako da funkcioniraju u planiranom roku i daju rezultate. Naši projekti koji tretiraju društveni aktivizam džematlija moraju imati mjerljivi karakter vrijednosti, mjerljivi plan rada i transparentne pokazatelje. Zašto ovo naglašavamo? Zato što u našim džematima imamo ljude kvalitetnih obrazovnih i društvenih profila koji očekuju od Islamske zajednice i njenih džemata visoki kvalitet u organizaciji, vođenju i realiziranju projekata i programa. To se od Zajednice, od džemata i imama-predvodnika očekuje na temelju misije, poslanja i odgovornosti koju imaju prema ukupnom društvenom životu naših muslimana.

U našim džematima je vrlo važno uspostaviti socijalne karte kućanstava na bazi kojih će se pokretati i realizirati socijalno-humanitarne aktivnosti džematlija-članova Islamske zajednice koji žele svoju vjerničku odgovornost potvrditi putem konkretnih materijalnih davanja i pomaganja siromašnih i socijalno nezbrinutih članova. U tu svrhu potrebno je utemeljiti poseban fond, kojim će ispred džemata upravljati rukovodno tijelo na temelju statuta kojeg će usvojiti i po kojem će dosljedno i

transparentno raditi. Iskustvo nam govori da je džematlijama vrlo bitna i dragocjena povratna informacija o realiziranim socijalno-humanitarnim akcijama. Džematlije trebaju biti jasno i transparentno obaviještene putem hutbe, vaza ili drugih prigodnih obraćanja, te javno oglašenim izvještajima. Čini nam se da u dosta prilika pokazujemo nedosljednost u ovom segmentu i zanemarujemo podijeliti s džematlijama informacije koje su motivirajuće za sve buduće akcije koje će se pokretati.

Naši džemati ne mogu da ne iskažu socijalnu osjetljivost za sve složeniju socijalnu situaciju u društvu i državi. To jednostavno ne mogu zanemariti po svome poslanju i misiji koju imaju, a to je da budu od pomoći drugim ljudima, motivirani jasnom Poslanikovom, a.s. preporukom:

وَاللَّهُ فِي عَوْنِ الْعَبْدِ مَا كَانَ الْعَبْدُ فِي عَوْنِ أَخِيهِ

“Allah je na pomoći svome robu sve dok on bude u pomoći svome bratu.” (*Muslim*).¹

Svjedokom sam divnih primjera proaktivnog djelovanja imama u društvenoj zajednici, u projektima od šireg džematskog značaja i to na planu zbrinjavanja socijalno ugroženih porodica osiguravanjem kontinuirane mjesečne pomoći putem džemata, i podrške mladima koji dolaze iz porodica slabijeg imovnog stanja, davanjem učeničkih i studentskih stipendija.

Naša briga trebaju biti i stare i iznemogle osobe koje žive same, svejedno da li je riječ o bračnim parovima ili samcima, ili pak onima gdje je briga njihove djece nedostatna i, usljed izmijenjenih životnih prilika i krize morala, sasvim upitna i nedosljedna. Naši se džemati, pogotovo oni u gradskim sredinama, susreću s ovakvim pojavama, i potrebno je da ponudimo odgovor na ovakav izazov. Ozbiljan odgovor na ovu vrstu izazova nalazimo u primjeru planirane izgradnje vakufskog Doma za stare i iznemogle osobe koji je pokrenuo Medžlis IZ Mostar. S obzirom da je populaciji u trećoj životnoj dobi vrlo

važna njega, pažnja i puna briga, a na praktičnim pojedinačnim primjerima nalazimo da te osobe na ime hizmeta koji im se pruža daruju svoje stanove i kuće osobama s kojima su sklopili ugovore za takve aranžmane, otvara se široka mogućnost djelovanja džemata i Zajednice, realiziranjem misijske uloge koja ima i praktične koristi koja se može ostvariti u korist uvećavanja vakufskih posjeda. Neri-jetko, neke organizacije koje nemaju takvu reputaciju kao naša Zajednica, pojavljuju se na ovom planu dosta smjelije i ostvaruju zapažene rezultate.

Društvenu odgovornost naši džemati bi trebali pokazati i prema djeci i omladini s posebnim potrebama, čije je uključivanje u aktivnosti Islamske zajednice jedan važan korak na planu brige za marginalizirane skupine. Osobno iskustvo rada i saradnje sa jednim takvim centrom u Mostaru, pokazuje važnost sistemskog i planskog rada s tom populacijom, a s kojom se doista mora imati naglašeni senzibilitet i strpljivost.

Dimenzija volonterizma mladih iz naših džemata, a posebno učenika i učenica medresa i studenata islamskih fakulteta, u socijalnim, humanitarnim i ekološkim projektima koji se pokreću na nivou društvene zajednice, osnažit će povjerenje u Islamsku zajednicu, njenu korisnu društvenu ulogu i odgovornost, a u isto vrijeme biti vrlo značajno životno iskustvo mladićima i djevojkama. Ova vrsta angažmana njima je odlična prilika za praktično i potpuno upoznavanje s vjerskim životom u našim džematima, potrebama i prilikama džematlija, što će im nesumnjivo koristiti kada oni, kao budući kadrovi Islamske zajednice, preuzmu uloge imama, hatiba, muallima, ili uopće korisnih članova Zajednice.

Zaključak

Iskorak džemata i imama na širi plan društvenog djelovanja je poželjan i koristan. Šire društveno djelovanje daje potpuniji i kompletniji oblik

¹ Muslim, *Sahib*, br. had. 7028

practiciranja vjere na djelu, jer se vjernicima pružaju prilike da se u mnogo širim okvirima vjere, dakle nebaziranim isključivo na obredoslovlju i džamiji, potvrđuju kao dobri i korisni ljudi, a što u konačnici znači i kao potpuniji vjernici. Iskoraci džemata i imama u širi plan društvenih aktivnosti pružaju priliku za afirmaciju vrijednosti vjere u javnosti i društvu, svakako do kraja svjesni težine i odgovornosti koja se preuzima na sebe izlaskom u ovu sferu. To od džemata i imama zahtijeva posvećenost i planiranje, te ozbiljan sistemski rad, kojeg ne smiju pratiti improvizacije i površnost. Da bi se uspješno realiziralo šire društveno djelovanje džemata kao bazne institucije Islamske zajednice, nužno je da uz imama kao temelja i pokretača

aktivnosti, stoji, planira, i punim kapacitetom i snagom podržava tim ljudi, koji su iskristalizirali svoje motive (nijete) da svoje vrijeme, znanje i materijalne resurse, u ime Allaha isključivo, stave u službu služnja potrebama vjernika i zajednice. Imamske obaveze u džematu su brojne, one uključuju široke aspekte rada u sferi duhovno-obrednog, odgojno-edukativnog, međuljudskih odnosa i komunikacija, te se prioritarno nameće važnost izgradnje tima, prvenstveno mladih i mobilnih ljudi, koji će u svakom pogledu pomagati i podržavati imama u širem društvenom angažiranju Islamske zajednice. Islamska zajednica treba biti opredijeljena za ovaj koncept rada, što znači okrenuta potrebama svojih džematlija, u hizmetu njima,

nikako izolirana i isključena iz procesa koji se odvijaju u društvu. Time, između ostalog, Islamska zajednica pokazuje svoju otvorenost, receptivnost i pozitivnu ulogu s aspekta potreba cijelog društva.

Ne plediramo niti mislimo da sve navedeno treba "svaliti na pleća" jednome imamu koji je, pored osnovnih zadataka u džematu (mekteb, namazi, džume, dženez...) pozvan da pokreće i realizira spomenute projekte, ali smo jasnog stava i pogleda da su ovo projekti koji trebaju Zajednici u današnjem vremenu, oni će jačati džemat, stvarati povjerenje u Zajednicu i potvrđivati njenu opredijeljenost da bude okrenuta potrebama ljudi, te da bude u hizmetu ljudima. Islamska zajednica mora biti na tom putu, džemat to može biti.

الموجز

رمضان - فرصة لتشجيع النشاط الاجتماعي

سالم ديدوفيتش

يعالج هذا المقال قيمة النشاط الاجتماعي وأهميته، من خلال جماعات المسجد، مسلطاً الضوء على الإمكانيات والمجالات التي يمكن أن يظهر فيها بقوة أكبر، وخاصة في رمضان. وبناء على الأفكار والتجارب العملية لبعض جماعات المساجد على صعيد النشاط الاجتماعي، تم ذكر بعض الأمثلة المحفزة للعمل الجيد الذي يولد تقوية الثقة بالمشيخة الإسلامية وأهمية دور الأئمة والجماعات والمسلمين عموماً، الذين ينجحون بعملهم المنهجي والمنظم، في تلبية الاحتياجات الاجتماعية الكثيرة، مثل رعاية الفقراء من الأسر والأفراد، وتقديم الدعم المادي لطلاب المدارس والجامعات. وبما أن هذا النوع من النشاط الاجتماعي يتطلب مشاركة عدد كبير من الأشخاص حتى لا يبقى المشروع عبئاً على كاهل إمام المسجد وحده، فلا بد من التنظيم والتخطيط الجيد، اللذين سيؤديان، بالجودة والشفافية والانفتاح، إلى تشجيع المسلمين على المشاركة في هذه النشاطات وتعزيز ثقتهم في أهمية إطلاق مثل هذه الحملات.

الكلمات الرئيسية: رمضان، النشاط الاجتماعي، جماعة المسجد

Summary

RAMADAN – AN OPPORTUNITY FOR ENCOURAGING SOCIAL ACTIVISM

Salem Dedović

This article deals with value and significance of social activism in our *jamaats*, pointing out its potential and the fields where it could be best applied, especially in the month of Ramadan. Based on our consideration and actual experience in functioning of our *jamaats* in a larger sphere of social activity, examples of positive activity resulting in strengthening the trust in the institution of the Islamic Community are given here. The article also stresses upon the significance of the role of *imams* and *jamaat* in general, in systematic and well organised activity that can successfully counter numerous requirements of a broader social sphere, like taking care of the families and individuals with poor financial conditions or offering a financial support to both school and university students. The significance of good organisation and planning in this kind of social activity is especially highlighted. Only well planned, organised, transparent and good quality activity could motivate the members of a *jamaat* to take active part, and would enhance the awareness of the significance of such activities.

Key words: Ramadan, social activism, *jamaat*